

# Україна на початку 1950-х рр.

11 клас, Історія України, тема 15, Хорькова Л.В.  
КЗШ № 114

# Передумови десталінізації

- Реформи 1950—1960-х рр. - продовження пошуків подальшої моделі розвитку СРСР .
- розробляється нова програма ВКП(б) (КПРС), проект 1947 р.:
  - акцент робився на соціальні програми: будівництво житла, забезпечення кожного громадянина автомобілем, організація мережі їдалень, пралень тощо.
  - Йдуть пошуки виходу з перманентної кризи сільського господарства.
  - Предметом обговорення стала проблема співвідношення розвитку промисловості груп «А» і «Б».

# Ідеологія розвитку

- Завершення процесу відбудови не послабило адміністративно-командну систему з її надзвичайними заходами управління.
- XIX з'їзд КПРС затвердив новий план розвитку СРСР у 1951—1955 рр..
- Головне завдання : було наздогнати й перегнати провідні капіталістичні держави за всіма показниками.
- на з'їзді проголошено курс «на розгорнуте будівництво комуністичного суспільства».
- XVII з'їзд компартії України продублював рішення з'їзду КПРС.
- В статті «Економічні проблеми соціалізму в СРСР» Й.Сталін доводив можливість побудови комунізму в СРСР навіть в умовах капіталістичного оточення.

# Умови розвитку

- 1) забезпечити раціональну організацію виробничих сил, безперервне зростання всього суспільного виробництва з переважним розвитком виробництва засобів виробництва;
- 2) шляхом поступових переходів підняти колгоспну власність до рівня загальнонародної, а товарний обіг поступово замінити системою продуктообміну з метою охопити ним всю продукцію суспільного виробництва;
- 3) домогтися культурного росту суспільства, яке б забезпечило всім всебічний розвиток їх фізичних і розумових здібностей.



# Відлига

- 5 березня 1953 р. помер Й.Сталін. Ця дата стала початком **«Відлиги»** — процесу спроб **лібералізації** суспільно-політичного життя, проведення значних соціально-економічних реформ.
- Свою назву період отримав від повісті популярного письменника і.Еренбурга «Відлига», що з'явилася у 1954 р.
- Розвиток і поглиблення цього процесу стало основою **десталінізації** — відходу від найбільш одіозних проявів сталінського тоталітарного режиму. Найбільш радикальних рис цей процес набув після XX з'їзду КПРС (1956).

# Повстання та страйки в таборах ГУЛАГу

- Організаційну роботу відіграли українці, засуджені за участь у боротьбі УПА та ОУН.
- У березні 1953 р. у таборах Воркути -одне з найбільших повстань, у якому брали участь робітники - в'язні 50 копалень. Організував повстання, яке тривало три місяці, утворений підпільний провід ОУН.
- Повсталі розправилися з енкаведистами, обрали орган самоврядування й висунули вимоги звільнити всіх невинно засуджених, змінити існуючий лад в СРСР тощо.
- Повстання було придушено військами: 64 в'язні загинули, 200 отримали поранення.
- Подібні повстання відбулися і в інших містах. активну роль українці відіграли і в повстанні в Кінгірі (Казахстан) у травні—червні 1954 р., для придушення якого застосовували навіть танки.

# Влада після Сталіна

- По смерті Й.Сталіна серед його наступників розпочалась боротьба за владу. У кожного з протиборчих угруповань «сталінської гвардії» (**Л. Берії, Г. Маленкова, М. Хрущова**) було своє бачення подальшого розвитку СРСР.
- У цій боротьбі переміг М. Хрущов у союзі з Г. Маленковим.
- Відлуння цієї боротьби поширилося і на Україну. Кожне з угруповань намагалось знайти собі прихильників у республіці.
- спочатку основними суперниками виступили Л. Берія, який контролював головні силові міністерства і прагнув встановити свою одноосібну владу, і група Хрущова—Маленкова, яка контролювала партійний апарат і виконавчі органи влади. останні розуміли, що прихід до влади Л. Берії може коштувати їм життя.

# Відлига у владі

- на посаду першого секретаря КПУ було призначено О. Кириченка, першого на цій посаді українця.
- Після цього набула поширення хвиля висувань на керівні посади представників місцевих кадрів.
- Як результат на 1 червня 1954 р. до складу ЦК КПУ входили 72 % українців, до Верховної ради — 75 %, а серед директорів великих підприємств українці склали 51 %.



# Кінець Берії

- За підтримкою військових (Г. Жуков та ін.), М. Хрущов домігся арешту Л. Берії під час засідання Президії ЦК КПРС у червні 1953 р.
- Берія був звинувачений в антипартійних і антидержавних діях і після суду розстріляний.
- Вихідці з України зайняли провідні посади і в союзному керівництві. Так, Р. Малиновський, А. Гречко та К. Москаленко досягли високого рангу Маршала Радянського Союзу, а два перші згодом стали міністрами оборони СРСР. В. Семичасний обійняв пост голови союзного КДБ, а чотири українці — О. Кириченко, М. Підгорний, Д. Полянський та П. Шелест — увійшли до складу Політбюро ЦК КПРС. Такі успіхи українців у радянській ієрархічній системі можна пояснити їхніми тісними зв'язками з М. Хрущовим, їхніми особистими рисами лояльних виконавців волі системи, а також місцем, яке зайняла Україна в Радянському Союзі.

# Зміни у суспільстві

- Зростання ролі й кількості українців у партійно-державному апараті.
- Процес перебудови й вдосконалення апарату влади. У протягом 1955—1956 рр. було ліквідовано 4867 структурних підрозділів, скорочено 92,5 тис. посад.
- Розширювались права місцевих органів влади
- У 1955 р. Маленков був усунутий з посади голови ради Міністрів СРСР, на його місце був призначений М. Булганін.

# Влада Хрущова

- Із 1957 р. Хрущов зосередив у своїх руках всю повноту державної й партійної влади.
- Став ініціатором десталінізації і значних реформ у всіх сферах життя суспільства.
- Використовуючи непослідовність у його діях, а також зважаючи на невдоволення населення, оточення почало планомірну роботу щодо усунення М. Хрущова від влади. Це сталося на жовтневому (1964) Пленумі ЦК КПРС.
- Хрущов був звинувачений у волюнтаризмі й суб'єктивізмі.
- До кінця життя М. Хрущов фактично був ізолюваний на дачі під Москвою. Помер 11 вересня 1971 р.

# Домашнє завдання

- параграф